

beatitudinem sic amamus, persuadere nobis audent, ut ipsam beatitudinem non amemus. Quod si faciunt, etiam ipsas utique amare desistimus, quando illam propter quam solam istas amavimus, non amamus. Deinde quomodo erit vera tam illa perspecta, tam examinata, tam eliquata, tam certa sententia, beatos esse omnes homines velle, si ipsi qui jam beati sunt, beati esse nec nolunt, nec volunt? Aut si volunt, ut veritas clamat, ut natura compellit, cui summe bonus et immutabiliter beatus Creator indidit hoc: si volunt, inquam, beati esse qui beati sunt, beati non esse utique nolunt. Si autem beati non esse nolunt, procul dubio nolunt consumi et perire quod beati sunt. Nec nisi viventes beati esse possunt: nolunt igitur perire quod vivunt. Immortales ergo esse volunt, quicumque vere beati vel sunt vel esse cupiunt. Non autem vivit beate, cui non adest quod vult: nullo modo igitur esse poterit vita, veraciter beata, nisi fuerit sempiterna.

XII. Hanc utrum capiat humana natura, quam tamen desiderabilem confitetur, non parva quæstio est. Sed si fides adsit, quæ inest eis quibus dedit potestatem Jesus filios Dei fieri, nulla quæstio est. Humanis quippe argumentationibus hæc invenire conantes, vix pauci magno præditi ingenio, abundantes otio, doctrinisque subtilissimis eruditi, ad indagandam solius animæ immortalitatem pervenire potuerunt. Cui tamen animæ beatam vitam non invenerunt stabilem, id est, veram: ad miserias eam quippe vitæ hujus etiam post beatitudinem redire dixerunt. Et qui eorum de hac erubuerunt sententia et animam purgatam in sempiterna beatitudine sine corpore collocandam putaverunt, talia de mundi retrorsus æternitate sentiunt, ut hanc de anima sententiam suam ipsi redarguant: quod hic longum est demonstrare, sed in libro duodecimo de Civitate Dei, satis a nobis est, quantum

arbitror, explicatum. Fides autem ista totum hominem immortalem futurum, qui utique constat ex anima et corpore, et ob hoc vere beatum, non argumentatione humana, sed divina auctoritate promittit. Et ideo cum dictum esset in Evangelio, quod Jesus « Dedit potestatem » filios Dei fieri iis qui eum receperunt¹; » et quid sit recepisse eum, breviter fuisset expositum, dicendo: « Cre- » dentibus in nomine ejus; » quoque modo filii Dei fierent, esset adjunctum: « Qui non est sanguinibus, neque ex » voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo » nati sunt: » ne ista hominum quam videmus et gestamus infirmitas tantam excellentiam desperaret, illico annexum est: « Et Verbum caro factum est, et habitavit in » nobis; » ut a contrario suaderetur quod incredibile videbatur. Si enim natura Dei Filius propter filios hominum misericordia factus est hominis filius, hoc est enim: « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis » hominibus: quanto est credibilis, natura filios hominis gratia Dei filios Dei fieri, et habitare in Deo, in quo solo et de quo solo esse possunt beati participes immortalitatis ejus effecti; propter quod persuadendum Dei Filius particeps nostræ mortalitatis effectus est?

XIII. Eos itaque qui dicunt: Ita-ne defuit Deo modus alius, quo liberaret homines a miseria mortalitatis hujus ut unigenitum Filium Deum sibi coæternum, hominem fieri vellet, induendo humanam animam et carnem, mortalemque factum mortem perpeti? parum est sic refellere, ut istum modum quo nos per Mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum Deus liberare dignatur, asseramus bonum et divinæ congruum dignitati: verum etiam ut ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cujus potestati cuncta æqualiter subjacent,

¹ Joan. I, 12.

sed sanandæ nostræ miseræ convenientiorem modum alium non fuisse, nec esse oportuisse. Quid enim tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mentesque mortalium conditione ipsius mortalitatis abjectas, ab immortalitatis desperatione liberandas, quam ut demonstraretur nobis quanti nos penderet Deus, quantumque diligeret? Quid vero hujus rei tanto isto indicio manifestius atque præclarius, quam ut Dei Filius immutabiliter bonus, in se manens quod erat, et a nobis pro nobis accipiens quod non erat, præter suæ naturæ detrimentum, nostræ dignatus inire consortium, prius sine ullo malo suo merito mala nostra perferret, ac si jam credentibus quantum nos diligeret Deus, et quod desperabamus jam sperantibus, dona in nos sua sine ullis bonis meritis nostris, imo præcedentibus et malis meritis nostris, indebita largitate conferret?

XIV. Quia et ea quæ dicuntur merita nostra, dona sunt ejus. Ut enim fides per dilectionem operetur¹: «Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis².» Tunc est autem datus, quando est Jesus resurrectione clarificatus³. Tunc enim eum se missurum esse promisit et misit: quia tunc, sicut de illo scriptum est, et ante prædictum: «Ascendit in altum, captivavit captivitatem, dedit dona hominibus⁴.» Hæc dona sunt merita nostra, quibus ad summum bonum immortalis beatitudinis pervenimus. «Com- mendat autem, inquit Apostolus, charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Multo magis justificati nunc in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum⁵.» Adhuc addit, et dicit: «Si enim cum inimici

¹ Galat. v, 6. — ² Rom. v, 5. — ³ Joan. xx, 22; vii, 39, et xv, 26. — ⁴ Ephes. iv, 8, et Psal. lxxvii, 19. — ⁵ Rom. v, 8-10.

» essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus, » multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius¹. » Quos peccatores dixit prius, hos posterius inimicos Dei; et quos prius justificados in sanguine Jesu Christi, eos posterius reconciliatos per mortem Filii Dei; et quos prius salvos ab ira per ipsum, eos postea salvos in vita ipsius. Non ergo ante istam gratiam quoquo modo peccatores, sed in talibus peccatis fuimus, ut inimici essemus Dei. Superius autem idem Apostolus nos peccatores et inimicos Dei duobus identidem nominibus appellavit, uno velut mitissimo, alio plane atrocissimo, dicens: «Si enim » Christus, cum infirmi essemus adhuc juxta tempus, pro » impiis mortuus est². » Quos infirmos, eosdem impios nuncupavit. Leve aliquid videtur infirmitas; sed aliquando talis est, ut impietas nominetur. Nisi tamen infirmitas esset, medicum necessarium non haberet: qui est hebraice Jesus, græce σωτηρ, nostra autem locutione Salvator. Quod verbum latina lingua antea non habebat, sed habere poterat, sicut potuit quando voluit. Hæc autem Apostoli sententia præcedens, ubi ait: «Adhuc » cum infirmi essemus juxta tempus, pro impiis mortuus » est, » cohæret his duabus sequentibus, quarum in una dixit peccatores, in alia inimicos Dei, tanquam illis singulis rediderit singula, peccatores ad infirmos, inimicos Dei referens ad impios.

XV. Sed quid est, «Justificati in sanguine ipsius?» Quæ vis est sanguinis hujus, obsecro, ut in eo justificentur credentes? Et quid est: «Reconciliati per mortem Filii ejus?» Ita-ne vero, cum irasceret nobis Deus Pater, vidit mortem Filii sui pro nobis, et placatus est nobis? Numquid ergo Filius ejus usque adeo nobis jam placatus erat, ut pro nobis etiam dignaretur mori: Pater vero us-

¹ Rom. v, 10. — ² Ibid. 6.

que adeo adhuc irascebatur, ut nisi Filius pro nobis moreretur, non placaretur? Et quid est quod alio loco idem ipse Doctor gentium: « Quid, inquit, ergo dicemus ad hæc? » Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio Filio » suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. » Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit¹? » Numquid nisi jam placatus esset Pater, proprio Filio non parcens pro nobis eum traderet. Nonne videtur hæc illi velut adversa esse sententia? In illa moritur pro nobis Filius, et reconciliatur nobis Pater per mortem ejus: in hac autem tanquam prior nos dilexerit Pater, ipse propter nos Filio non parcat, ipse pro nobis eum tradit ad mortem. Sed video quod et antea Pater dilexit nos non solum antequam pro nobis Filius moreretur, sed antequam conderet mundum, ipso teste Apostolo qui dicit: « Sicut elegit nos » in ipso ante mundi constitutionem². » Nec Filius Patre sibi non parcente pro nobis velut invitus est traditus, quia et de ipso dictum est: « Qui me dilexit, et tradidit » semetipsum pro me³. Omnia ergo simul et Pater et » Filius et amborum Spiritus pariter et concorditer operatur⁴: » tamen justificati sumus in Christi sanguine, et reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus: et quomodo id factum sit ut potero, etiam hic quantum satis videbitur explicabo.

XVI. Quadam justitia Dei in potestatem diaboli traditum est genus humanum, peccato primi hominis in omnes utriusque sexus commixtione nascentes originaliter transeunte, et parentum primorum debito universos posteros obligante. Hæc traditio prius in Genesi significata est, ubi cum serpenti dictum esset: « Terram manducabis⁵: » homini dictum est: « Terra es, et in terram

¹ Rom. viii, 31. — ² Ephes. i, 4. — ³ Galat. ii, 20. — ⁴ Rom. v, 9 — ⁵ Gen. iii, 14.

» ibis¹. » Eo quod dictum est: « In terram ibis; » mors corporis prænuntiata est, quia nec ipsam fuerat experiturus, si permansisset ut factus est rectus: quod vero viventi ait: « Terra es; » ostendit totum hominem in deterius commutatum. Tale est enim: « Terra es: » quale istud: « Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quoniam caro sunt². » Tunc ergo demonstravit eum ei traditum, cui dictum fuerat: « Terram manducabis. » Apostolus autem apertius hoc prædicat, ubi dicit: « Et » vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in » quibus aliquando ambulastis secundum sæculum mundi » hujus, secundum principem potestatis aëris spiritus » hujus, qui nunc operatur in filiis diffidentiae, in quibus » et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis » carnis nostræ, facientes voluntates carnis et affectionum: et eramus natura filii iræ, sicut et cæteri³. » Filii diffidentiae sunt infideles, et quis hoc non est antequam fidelis fiat? Quocirca omnes homines ab origine sub principe sunt potestatis aëris, qui operatur in filiis diffidentiae. Et quod dixi ab origine, hoc est quod dicit Apostolus, natura et se fuisse sicut cæteros: natura scilicet ut est depravata peccato; non ut recta creata est ab initio. Modus autem iste quo traditus est homo in diaboli potestatem, non ita debet intelligi, tanquam hoc Deus fecerit, aut fieri jusserit, sed quod tantum permiserit, juste tamen. Illo enim deserente peccantem, peccati auctor illico invasit. Nec ita sane Deus deseruit creaturam suam, ut non se illi exhiberet Deum creantem et vivificantem, et inter pœnalia mala etiam bona malis multa præstantem. Non enim continuit in ira sua miserationes suas⁴. Nec hominem a lege suæ potestatis amisit, quando in diaboli potestate esse permisit: quia nec ipse diabolus a potestate

¹ Gen. iii, 19. — ² Id. vi, 3. — ³ Ephes. ii, 1-3. — ⁴ Psal. lxxxvi, 10.

omnipotentis alienus est, sicut neque a bonitate. Nam et maligni angeli unde qualicumque subsisterent vita, nisi per eum qui vivificat omnia? Si ergo commissio peccatorum per iram Dei justam hominem subdidit diabolo, profecto remissio peccatorum per reconciliationem Dei benignam, eruit hominem a diabolo.

XVII. Non autem diabolus potentia Dei, sed justitia superandus fuit. Nam quid omnipotente potentius? Aut cujus creaturæ potestas potestati Creatoris comparari potest? Sed cum diabolus vitio perversitatis suæ factus sit amator potentiæ, et desertor oppugnatorque justitiæ; sic enim et homines eum tanto magis imitantur, quanto magis neglecta, vel etiam perosa justitia, potentiæ student, ejusque vel adeptione lætantur, vel inflammantur cupiditate: placuit Deo, ut propter eruendum hominem de diaboli potestate, non potentia diabolus, sed justitia vinceretur, atque ita et homines imitantes Christum, justitia quærentes diabolum vincere, non potentia. Non quod potentia quasi mali aliquid fugienda sit; sed ordo servandus est, quo prior est justitia. Nam quanta potentia potest esse mortalium? Teneant ergo mortales justitiam, potentia immortalibus dabitur. Cui comparata quantalibet eorum hominum, qui potentes vocantur in terra, ridicula infirmitas invenitur, et ibi foditur peccatori fovea, ubi videntur mali plurimum posse. Cantat autem Justus et dicit: « Beatus homo quem tu erudieris, Domine, et de »
 » lege tua docueris eum: ut mitiges ei a diebus malignis,
 » donec fodiatur peccatori fovea. Quoniam non repellet
 » Dominus plebem suam, et hæreditatem suam non derelinquet: quoad usque justitia convertatur in judicium,
 » et qui habent eam, omnes recto sunt corde¹. » Hoc ergo tempore quo differtur potentia populi Dei, non repellet

¹ Psal. xciii, 11-15.

Dominus plebem suam, et hæreditatem suam non derelinquet; quantalibet acerba et indigna ipsa humilis atque infirma patiatur, quoad usque justitia quam nunc habet infirmitas piorum, convertatur in judicium, hoc est, judicandi accipiat potestatem: quod justis in fine servatur, cum præcedentem justitiam ordine suo fuerit potentia subsecuta. Potentia quippe adjuncta justitiæ, vel justitia accedens potentiæ judicariam potestatem facit. Pertinet autem justitia ad voluntatem bonam: unde dictum est ab Angelis nato Christo: « Gloria in excelsis Deo, et in terra »
 » pax hominibus bonæ voluntatis¹. » Potentia vero sequi debet justitiam, non præire: ideo et in rebus secundis ponitur, id est, prosperis: secundæ autem a sequendo sunt dictæ. Cum enim beatum faciant, sicut superius disputavimus, duæ res, bene velle, et posse quod velis, non debet esse illa perversitas, quæ in eadem disputatione notata est, ut ex duabus rebus quæ faciunt beatum, posse quod velit homo eligat, et velle quod oportet negligat; cum prius debeat habere voluntatem bonam; magnam vero postea potestatem. Bona porro voluntas purganda est a vitiis, a quibus si vincitur homo, ad hoc vincitur ut male velit, et bona jam voluntas ejus quomodo erit? optandum est itaque ut potestas nunc detur, sed contra vitia, propter quæ vincenda potentes nolunt esse homines, et volunt propter vincendos homines: ut quid hoc, nisi ut vere victi falso vincant, nec sint veritate sed opinione victores? Velit homo prudens esse, velit fortis, velit temperans, velit justus, atque ut hæc veraciter possit, potentiam plane optet, atque appetat ut potens sit in se ipso, et miro modo adversus se ipsum pro se ipso. Cætera vero quæ bene vult, et tamen non potest, sicut est immor-

¹ Luc. 11, 14.

talitas, et vera ac plena felicitas, desiderare non cesset, et patienter expectet.

XVIII. Quæ est igitur justitia, qua victus est diabolus? Quæ, nisi justitia Jesu Christi? Et quomodo victus est? Quia cum in eo nihil morte dignum inveniret, occidit eum tamen. Et utique justum est ut debitores quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes quem sine ullo debito occidit. Hoc est quod justificari dicimur in Christi sanguine¹. Sic quippe in remissionem peccatorum nostrorum innocens sanguis ille effusus est. Unde se dicit in Psalmis in mortuis liberum². Solus enim a debito mortis liber est mortuus. Hinc et in alio Psalmo dicit: « Quæ non rapui, » tunc exolvebam³: » rapinam volens intelligi peccatum, quia usurpatum est contra licitum. Unde per os etiam carnis suæ, sicut in Evangelio legitur, dicit, : « Ecce venit » princeps mundi hujus, et in me nihil invenit, id est, » nullum peccatum, sed ut sciant omnes, inquit, quia voluntatem Patris mei facio, surgite, eamus hinc⁴. » Et pergit inde ad passionem ut pro debitoribus nobis quod ipse non debebat exolveret. Numquid isto jure æquissimo diabolus vinceretur, si potentia Christus cum illo agere, non justitia voluisset? Sed postposuit quod potuit, ut prius ageret quod oportuit. Ideo autem illum esse opus erat, et hominem, et Deum. Nisi enim homo esset, non posset occidi: nisi Deus esset, non crederetur noluisse quod potuit, sed non potuisse quod voluit; nec ab eo justitiam potentiae prælatam fuisse, sed ei defuisse potentiam putarem. Nunc vero humana pro nobis passus est, quia homo erat: sed si noluisset, etiam hoc non pati potuisset, quia et Deus erat. Ideo gratior facta est in humilitate justitia, quia posset si noluisset humilitatem non perpeti tanta in divinitate potentia: ac sic a moriente tam po-

¹ Rom. v, 9. — ² Psal. LXXXVII, 6. — ³ Id. LXXVIII, 5. — ⁴ Joan. XIV, 30.

tente, nobis mortalibus impotentibus et commendata est justitia, et promissa potentia. Horum enim duorum unum fecit moriendo, alterum resurgendo¹. Quid enim justius, quam usque ad mortem crucis pro justitia pervenire? Et quid potentius, quam resurgere a mortuis, et in cœlum cum ipsa carne in qua est occisus ascendere? Et justitia ergo prius, et potentia postea diabolum vicit: justitia scilicet, quia nullum peccatum habuit, et ab illo injustissime est occisus; potentia vero, quia revixit mortuus, nunquam postea moriturus². Sed potentia diabolum vicisset, etiam si ab illo non potuisset occidi: quamvis majoris sit potentiae etiam ipsam mortem vincere resurgendo, quam vitare vivendo. Sed aliud est propter quod justificamur in Christi sanguine, cum per remissionem peccatorum eruimur a diaboli potestate; hoc ad id pertinet, quod a Christo justitia diabolus vincitur, non potentia. Ex infirmitate quippe quam suscepit in carne mortali, non ex immortalis potentia crucifixus est Christus: de qua tamen infirmitate ait Apostolus: « Quod » infirmum est Dei, fortius est hominibus³. »

XIX. Non est itaque difficile videre diabolum victum, quando qui ab illo occisus est resurrexit. Illud est majus, et ad intelligendum profundius, videre diabolum victum, quando sibi vicisse videbatur, id est, quando Christus occisus est. Tunc enim sanguis ille quoniam ejus erat qui nullum habuit omnino peccatum, ad remissionem nostrorum fusus est peccatorum, ut quia eos diabolus merito tenebat, quos peccati reos conditione mortis obstrinxit, hos per eum merito dimitteret, quem nullius peccati reum immerito poena mortis affecit. Hac justitia victus, et hoc vinculo vinctus est fortis, ut vasa ejus eriperentur⁴, quæ apud eum cum ipso et angeli ejus fuerant vasa iræ, et in

¹ Marc. xv, et xvi. — ² Rom. vi, 9. — ³ I Cor. i, 25. — ⁴ Marc. iii, 27.

vasa misericordiæ verterentur. Hæc quippe verba ipsius Domini nostri Jesu Christi de cœlo ad se facta, cum primum vocatus est, narrat apostolus Paulus¹. Nam inter cætera quæ audivit, etiam hoc sibi dictum sic loquitur : « Ad hoc enim tibi apparui, ut constituam te ministrum » et testem eorum quæ a me vides, quibus etiam præco » tibi, liberans te de populo et de gentibus, in quas ego » mitto te aperire oculos cæcorum ut avertantur a tene- » bris, et a potestate Satanæ ad Deum, ut accipiant remis- » sionem peccatorum, et sortem quæ in sanctis, et fidem » quæ in me est². » Unde et exhortans idem Apostolus credentes ad gratiarum actionem Deo Patri : « Qui eruit » nos, inquit, de potestate tenebrarum, et transtulit in » regnum Filii charitatis suæ in quo habemus redemptio- » nem in remissionem peccatorum³. » In hac redemp- » tione tanquam pretium pro nobis datus est sanguis Christi, quo accepto diabolus non ditatus est, sed ligatus : ut nos ab ejus nexibus solveremus, nec quemquam secum eorum quos Christus ab omni debito liber indebite fuso suo sanguine redemisset, peccatorum retibus involutum tra- heret ad secundæ ac sempiternæ mortis exitium⁴ : sed hactenus morerentur ad Christi gratiam pertinentes, præcogniti et prædestinati et electi ante constitutionem mundi⁵, quatenus pro illis ipse mortuus est Christus, carnis tantum morte non spiritus.

XX. Quamvis enim et ipsa mors carnis de peccato primi hominis originaliter venerit, tamen bonus ejus usus gloriosissimos martyres fecit. Et ideo non solum ipsa, sed omnia sæculi hujus mala, dolores laboresque hominum, quanquam de peccatorum, et maxime de peccati originalis meritis veniant, unde facta est et ipsa vita vin-

¹ Rom. ix, 22. — ² Act. xxvi, 16-18. — ³ Coloss. i, 13. — ⁴ Apoc. xxi, 8. — ⁵ 1 Petr. i, 20.

culo mortis obstricta, tamen et remissis peccatis remanere debuerunt, cum quibus homo pro veritate certaret, et unde exerceretur virtus fidelium : ut novus homo per testamentum novum, inter mala hujus sæculi novo sæculo præpararetur, miseriam quam meruit vita ista damnata sapienter tolerans, et quia finietur prudenter gratulans ; beatitudinem vero quam liberata vita futura sine fine habitura est, fideliter et patienter expectans. Diabolus enim a dominatu et a cordibus fidelium foras missus, in quorum damnatione atque infidelitate licet damnatus etiam ipse regnabat, tantum pro conditione mortalitatis hujus adversari sinitur, quantum eis expedire novit, de quo sacræ litteræ personant per os Apostolicum : « Fi- » delis Deus, qui non permittet vos tentari supra id quod » potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut » possitis sustinere¹. » Prosunt autem ista mala quæ fideles pie perferunt, vel ad emendanda peccata, vel ad exercendam probandamque justitiam, vel ad demonstrandam vitæ hujus miseriam, ut illa ubi erit beatitudo vera atque perpetua, et desideretur ardentius, et instantius inquiratur. Sed circa eos ista servantur, de quibus Apostolus dicit : « Scimus quoniam diligentibus Deum omnia » cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum » vocati sunt sancti. Quoniam quos ante præscivit, et » prædestinavit conformes imaginis Filii sui, ut sit ipse » primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædesti- » navit, illos et vocavit ; et quos vocavit, illos et justifi- » cavit ; quos autem justificavit, ipsos et glorificavit². » Horum prædestinatorum nemo cum diabolo peribit, nemo usque ad mortem sub diaboli potestate remanebit. Deinde sequitur quod jam supra commemoravi : « Quid » ergo dicemus ad hæc ? Si Deus pro nobis, quis contra

¹ 1 Cor. x, 13. — ² Rom. viii, 28-30.

» nos? Qui Filio proprio non pepercit, sed pro nobis
» omnibus tradidit illum, quomodo non et cum illo om-
» nia nobis donavit¹? »

XXI. Cur ergo non fieret mors Christi? Imo cur non
prætermis aliis innumerabilibus modis, quibus ad nos
liberandos uti posset omnipotens, ipsa potissimum elige-
retur ut fieret; ubi nec de divinitate ejus aliquid immi-
nutum est aut mutatum, et de humanitate suscepta tan-
tum beneficii collatum est hominibus, ut a Dei Filio
sempiterno eodemque hominis filio mors temporalis inde-
bita redderetur, qua eos a sempiterna morte debita libe-
raret? Peccata nostra diabolus tenebat, et per illa nos
merito figebat in morte. Dimisit ea ille qui sua non habe-
bat, et ab illo immerito est perductus ad mortem. Tanti
valuit sanguis ille, ut neminem Christo indutum in
æterna morte debita detinere debuerit, qui Christum
morte indebita vel ad tempus occidit. « Commendat ergo
» charitatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc
» peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.
» Multo magis justificati nunc in sanguine ipsius, salvi
» erimus ab ira per ipsum². Justificati, inquit, in san-
» guine ipsius: » justificati plane in eo quod a peccatis
omnibus liberati: liberati autem a peccatis omnibus quo-
niam pro nobis est Dei Filius, qui nullum habebat, oc-
cisus. « Salvi ergo erimus ab ira per ipsum: » ab ira uti-
que Dei, quæ nihil est aliud quam justa vindicta. Non
enim sicut hominis, animi perturbatio est ira Dei: sed
illius ira est, cui dicit alio loco sancta Scriptura: « Tu
» autem, Domine virtutum, cum tranquillitate judicas³. »
Si ergo justa divina vindicta tale nomen accepit, etiam
reconciliatio Dei quæ recte intelligitur, nisi cum talis ira
finitur? Nec inimici eramus Deo, nisi quemadmodum

¹ Rom. viii, 31. — ² Id. iv, 8. — ³ Sap. xii, 18.

justitiæ sunt inimica peccata, quibus remissis tales ini-
micitiae finiuntur, et reconciliantur justo quos ipse jus-
tificat. Quos tamen etiam inimicos utique dilexit: quan-
doquidem proprio Filio non pepercit, sed pro nobis om-
nibus, cum adhuc inimici essemus, tradidit eum. Recte
ergo Apostolus secutus adjunxit: « Si enim cum inimici
» essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii
» ejus¹, per quam facta est illa remissio peccatorum;
» Multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. »
In vita salvi, qui per mortem reconciliati. Quis enim
dubitet daturum amicis vitam suam, pro quibus inimicis
dedit mortem suam? « Non solum autem, inquit, sed et
» gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Chris-
» tum, per quem nunc reconciliationem accepimus. » Non
solum, ait, salvi erimus, « Sed et gloriamur: » nec
in nobis, sed « In Deo: » nec per nos, sed « Per Domi-
» num nostrum Jesum Christum, per quem nunc recon-
» ciliationem accepimus, » secundum ea quæ superius
disputata sunt. Deinde subjungit Apostolus: « Propter
» hoc sicut per unum hominem peccatum in hunc mun-
» dum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes
» homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: »
et cætera, in quibus prolixius de duobus hominibus dis-
putat, uno eodemque primo Adam, per cujus peccatum
et mortem tanquam hæreditariis malis posteri ejus obli-
gati sumus; altero autem secundo Adam, qui non homo
tantum, sed etiam Deus est, quo pro nobis solvente quod
non debebat, a debitis et paternis et propriis liberati su-
mus. Proinde quoniam propter unum illum tenebat diabo-
lus omnes per ejus vitiatam carnalem concupiscentiam ge-
neratos, justum est ut propter hunc unum dimittat omnes
per ipsius immaculatam gratiam spiritalem regeneratos.

¹ Rom. v, 10.

XXII. Sunt et alia multa quæ in Christi incarnatione, quæ superbis displicet, salubriter intuenda atque cogitanda sunt. Quorum est unum, quod demonstratum est homini, quem locum haberet in rebus quas condidit Deus: quandoquidem sic Deo conjungi potuit humana natura, ut ex duabus substantiis fieret una persona, ac per hoc jam ex tribus, Deo, anima et carne: ut superbi illi maligni spiritus, qui se ad decipiendum quasi ad adjuvandum medios interponunt, non ideo se audeant homini præponere, quia non habent carnem: et maxime quia et mori in eadem carne dignatus est Filius Dei, ne ideo illi tanquam deos se coli persuadeant, quia videntur esse immortales. Deinde ut gratia Dei nobis sine ullis præcedentibus meritis in homine Christo commendaretur: quia nec ipse ut tanta unitate Deo vero conjunctus una cum illo persona Filius Dei fieret, ullis est præcedentibus meritis assecutus: sed ex quo homo esse cœpit, ex illo est et Deus: unde dictum est: « Verbum caro » factum est¹. » Etiam illud est, ut superbia hominis » quæ maxime impedimento est ne inhæreatur Deo, per tantam Dei humilitatem redargui posset atque sanari. Discit quoque homo quam longe recesserit a Deo, et quid illi valeat ad medicinalem dolorem, quando per talem Mediatorem redit, qui hominibus et Deus divinitate subvenit, et homo infirmitate convenit. Quod autem majus obedientiæ nobis præberetur exemplum, qui per inobedientiam perieramus, quam Deo Patri Deus Filius obediens usque ad mortem crucis²? Quid, præmium ipsius obedientiæ ubi ostenderetur melius, quam in carne tanti Mediatoris, quæ ad vitam resurrexit æternam? Pertinebat etiam ad justitiam bonitatemque Creatoris, ut per eandem rationalem creaturam superaretur diabolus,

¹ Joan. 1, 14. — ² Philip. 11, 8.

quam se superasse gaudebat, et de ipso genere venientem, quod genus origine vitiatum per unum tenebat universum.

XXIII. Poterat enim uti que Deus hominem aliunde suscipere, in quo esset mediator Dei et hominum¹, non de genere illius Adam, qui peccato suo genus obligavit humanum; sicut ipsum quem primum creavit, non de genere creavit alicujus. Poterat ergo vel sic, vel alio quo vellet modo creare unum alium de quo vinceretur victor prioris: sed melius judicavit, et de ipso quod victum fuerat genere assumere hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum; et tamen ex virgine, cujus conceptum spiritus², non caro; fides, non libido prævenit. Nec interfuit carnis concupiscentia, per quam seminantur et concipiuntur cæteri, qui trahunt originale peccatum: sed ea penitus remotissima, credendo, non concumbendo sancta est foecundata virginitas; ut illud quod nascebatur ex propagine primi hominis, tantummodo generis, non etiam criminis originem duceret. Nascebatur namque non transgressionis contagione vitiatum natura, sed omnium talium vitiorum sola medicina. Nascebatur homo, inquam, nullum habens, nullum habiturus omnino peccatum, per quem renascerentur liberandi a peccato, qui nasci non possent sine peccato. Quamvis enim carnali concupiscentia, quæ inest genitalibus membris, bene utatur castitas conjugalis; habet tamen motus non voluntarios, quibus ostendit vel nullam se in paradiso ante peccatum esse potuisse, vel non talem fuisse si fuit, ut aliquando resisteret voluntati. Nunc autem illam talem esse sentimus, ut repugnans legi mentis, etiam si nulla est causa generandi, stimulos ingerat coeundi: ubi si ei ceditur, peccando satiatur; si non

¹ 1 Tim. 11, 5. — ² Luc. 1, 35.